

บทที่ ๔

ผลของการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับตัวแทนสัปเหร่อที่ประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานในเขตตำบลหลวงใต้ อำเภोगาว จังหวัดลำปาง และศึกษาทัศนคติความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ ด้วยแบบสอบถาม ผู้ศึกษานำเสนอผลการศึกษาในประเด็นสำคัญดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

ส่วนที่ ๒ ความเชื่อของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

ส่วนที่ ๓ บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

ส่วนที่ ๔ บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพในทัศนคติความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน

ส่วนที่ ๕ แนวทางการธำรงรักษาและสืบทอดสัปเหร่อในชุมชนล้านนา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนสัปเหร่อที่ทำหน้าที่ประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานบ้านวังควาย บ้านน้ำจำ บ้านน้ำจำใต้ บ้านทุ่งส้ม และบ้านน้ำล้อม ตำบลหลวงใต้ อำเภोगาว จังหวัดลำปาง จำนวน ๕ คน ข้อมูลส่วนบุคคลของสัปเหร่อที่ทำหน้าที่ประจำอยู่ ณ ฌาปนสถาน มีลักษณะดังนี้

นายเลิศ หน่อทอง สัปเหร่อประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานบ้านวังควาย อายุ ๗๕ ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีภูมิลำเนาอยู่หมู่บ้านวังควาย ตำบลหลวงใต้ อำเภोगาว จังหวัดลำปาง ทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อประมาณ ๓๐ ปี โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสัปเหร่อหรือนายไฟ ตามมติประชาคมหมู่บ้าน^๑

นายคำตัน ผิวผ่อง สัปเหร่อประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานบ้านน้ำจำ อายุ ๖๔ ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ประมาณ ๔๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีภูมิลำเนาอยู่หมู่บ้านน้ำจำ ตำบลหลวงใต้ อำเภोगาว จังหวัดลำปาง ทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อประมาณ ๑๕ ปี โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสัปเหร่อหรือนายไฟ ตามมติประชาคมหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้รับการสืบทอดบทบาทหน้าที่ในการจัดการพิธีงานศพของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นในตระกูลสัปเหร่อ^๒

^๑ สัมภาษณ์ นายเลิศ หน่อทอง, สัปเหร่อ, ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^๒ สัมภาษณ์ นายคำตัน ผิวผ่อง, สัปเหร่อ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๕.

นายหล้า เมืองแก้ว สัปเหร่อประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานบ้านน้ำจำใต้ อายุ ๕๔ ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี มีภูมิลำเนาอยู่หมู่บ้านน้ำจำใต้ ตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อประมาณ ๑๕ ปี โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสัปเหร่อหรือนายไฟ ตามมติประชาคมหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้รับการสืบทอดบทบาทหน้าที่ในการจัดการพิธีงานศพของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นในตระกูลสัปเหร่อจากบิดา^๓

นายศรีวรรณ มะโนแสน สัปเหร่อประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานบ้านทุ่งส้ม อายุ ๗๐ ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ประมาณ ๑๗,๐๐๐ บาทต่อปี มีภูมิลำเนาอยู่หมู่บ้านทุ่งส้ม ตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อประมาณ ๕๐ ปี โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสัปเหร่อหรือนายไฟ ตามมติประชาคมหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้รับการสืบทอดบทบาทหน้าที่ในการจัดการพิธีงานศพของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นในตระกูลสัปเหร่อจากบิดา^๔

นายบุญเทียม ชมเชย สัปเหร่อประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานบ้านน้ำล้อม อายุ ๔๘ ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้ประมาณ ๑๕,๐๐๐ บาทต่อปี มีภูมิลำเนาอยู่หมู่บ้านน้ำล้อม ตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อประมาณ ๓๐ ปี โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสัปเหร่อหรือนายไฟ ตามมติประชาคมหมู่บ้าน ทั้งนี้ได้รับการสืบทอดบทบาทหน้าที่ในการจัดการพิธีงานศพของชุมชนจากการเรียนรู้จากครูอาจารย์ผู้เป็นสัปเหร่อรุ่นก่อน^๕

ส่วนที่ ๒ ความเชื่อของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

๑) ความเชื่อพื้นฐานของการเป็นสัปเหร่อ

สัปเหร่อคือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศพให้เรียบร้อย และถูกต้องตามประเพณีปฏิบัติของท้องถิ่น เป็นบุคคลพิเศษที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อ หรือนายไฟ^๖ ทั้งนี้แต่ละแห่งอาจมีสัปเหร่อ ๒ – ๓ คนที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่และประจำฌาปนสถานของแต่ละหมู่บ้าน เนื่องจากการทำหน้าที่เป็นสัปเหร่อเป็นความสนใจ และความสามารถเฉพาะของบุคคลในการประกอบพิธีกรรมตามขั้นตอนหรือหลักการจัดการศพที่ถูกต้องตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น ด้วยความมีใจรักในงานด้านนี้ที่เห็นว่าเป็นการช่วยเหลือ

^๓ สัมภาษณ์ นายหล้า เมืองแก้ว, สัปเหร่อ, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^๔ สัมภาษณ์ นายศรีวรรณ มะโนแสน, สัปเหร่อ, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^๕ สัมภาษณ์ นายบุญเทียม ชมเชย, สัปเหร่อ, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^๖ สัมภาษณ์ นายเลิศ หน่อทอง, ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๕.

ชุมชน การช่วยเหลือสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ผู้จากไป จึงได้รับการสืบทอดจากครูอาจารย์รุ่นก่อน โดยการเป็นผู้ช่วยหว่านน้ำสัปหรือเรียนรู้ขั้นตอนปฏิบัติ กรรมวิธีการจัดการศพ ข้อห้ามและข้อปฏิบัติ รวมทั้งคติความเชื่อเกี่ยวกับความตาย และความรู้ทางไสยศาสตร์เวทมนต์คาถาอย่างจริงจัง และใช้ระยะเวลา^๗ และการสืบทอดความรู้จากตระกูลสัปหรือ ทั้งนี้อาจมีบิดา หรือญาติพี่น้องคนใดคนหนึ่งที่เป็นสัปหรือและได้รับการสืบทอดต่อกันมา^๘ ทั้งนี้ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือครูยังคงเป็นระเบียบพิธีกรรมที่พึงปฏิบัติของสัปหรือและอาจมีความแตกต่างบนความเหมือนของแต่ละบุคคล ซึ่งจะประกอบด้วยเครื่องบูชาครูหรือภาษาถิ่นเรียกว่า “ขันตั้ง” มีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้

สัปหรือบ้านวังควาย ประกอบด้วยขันตั้งปัจจัย (เงิน) ๓๒ บาท ดอกไม้และเทียนรูป^๙

สัปหรือบ้านน้ำจำ ประกอบด้วยขันตั้งปัจจัย (เงิน) ๓๖ บาท เหล้าขาว (สุรา) ขึ้น ๑ ขวด (ก่อนประกอบพิธี) ลง ๑ ขวด (หลังเสร็จการเผาศพ) ดอกไม้ เทียนรูป และหมากพลู ๑๒ คู่^{๑๐}

สัปหรือบ้านน้ำจำใต้ ประกอบด้วยขันตั้งปัจจัย (เงิน) หกสลึง ดอกไม้ เทียนรูป และหมากพลู ๔ คู่^{๑๑}

สัปหรือบ้านทุ่งส้ม ประกอบด้วยขันตั้งปัจจัย (เงิน) ๓๒ บาท ดอกไม้และเทียนรูป ๒ คู่^{๑๒}

สัปหรือบ้านน้ำล้อม ประกอบด้วยขันตั้งปัจจัย (เงิน) ๓๕ บาท เหล้าขาว (สุรา) ๑ ขวด ดอกไม้ เทียนรูป และหมากพลู ๑๒ คู่^{๑๓}

ความเชื่อทางไสยศาสตร์ประกอบด้วยเวทมนต์คาถาสำหรับการประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนต่าง ๆ ระหว่างการทำศพ ทั้งนี้เชื่อว่าเป็นการบริกรรมเพื่อการป้องกันตัวเองและผู้อื่นจากภัยร้าย ผี วิญญาณ ที่อาจมาสร้างความเจ็บป่วย ความเดือดร้อน ความหวาดกลัวแก่คนอยู่ข้างหลัง จึงมีการทำพิธีทางไสยศาสตร์ประกอบด้วยเวทมนต์คาถากำกับบางพิธีกรรม เช่น การมัดตราสัง การเบิกโลง การเปิดฝาโลง การเปิดป่าช้า การปิดป่าช้า เป็นต้น^{๑๔} ทั้งนี้สัปหรือในปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดตามความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดมาแต่พิธีกรรมบางอย่างได้ลบเลือนไปเป็นเพียงระเบียบพิธี

^๗ สัมภาษณ์ นายบุญเทียม ชมเชย, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^๘ สัมภาษณ์ นายศรีวรรณ มะโนแสน, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^๙ สัมภาษณ์ นายเลิศ หน่อทอง, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายคำตัน ผิวผ่อง, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายหล้า เมืองแก้ว, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายศรีวรรณ มะโนแสน, ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายบุญเทียม ชมเชย, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายหล้า เมืองแก้ว, ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕.

ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการประกอบพิธีกรรม ทั้งนี้สามารถเปิดเผยบทปริกรรมเวทย์มนต์คาถาที่ใช้ อาทิ คาถาปิดโลง^{๙๕} “พุทชังปก ฐัมมังปิด สังคังมิด” คาถามหาคั่นหลวง “โอมนโม ตีตั้นโต โตตั้นติ หิรินโต ตัวยะสวาหป๑” เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นสัปหรือบางคนมีเครื่องรางของขลังไว้ใช้งานและการคุ้มภัย ได้แก่ วัตถุมงคลพระเครื่อง และผ้ายันต์ และปัจจุบันมีคหมอ ไม่มีการนำมาใช้ประกอบพิธีกรรม ใช้ขวานและมิดพร้าววัตถุประสงค์เพื่อตัดไม้และผ่าลูกมะพร้าวล้างหน้าศพในพิธีกรรมเท่านั้น^{๙๖}

๒) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการตาย

พิธีกรรมงานศพของชาวพุทธล้านนามีวิธีปฏิบัติและความละเอียดของขั้นตอนปฏิบัติเป็นพิธีกรรมที่ผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งพุทธศาสนา พราหมณ์ และความเชื่อด้านไสยศาสตร์มาเกี่ยวข้องด้วย การตายเป็นประเพณีที่สำคัญต่อวิถีชีวิต ความรู้สึกและความเป็นไปของคนที่มีชีวิตอยู่กับคนที่จากไป เป็นภาระและความรับผิดชอบของคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง และการแสดงความร่วมมือของคนในชุมชน และการไว้อาลัยแก่ผู้จากไป ทั้งนี้พื้นฐานของความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการตาย และการสืบทอดความเชื่อของชาวล้านนามีพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งมีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดข้อปฏิบัติ ความเชื่อดั้งเดิม และระเบียบพิธีกรรมบางอย่างตามกระแสนิยม ทั้งนี้ความเชื่อพื้นฐานของการตายที่มีการกล่าวขานและทำสืบทอดกันมา เชื่อว่า การตายตามความเชื่อของท้องถิ่น มี ๒ ลักษณะที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกและจิตใจ ได้แก่ ๑) การตายดี คือการตายตามธรรมชาติหรือการสิ้นลมหายใจตามอายุขัยตายด้วยโรคร้ายไข้เจ็บ และนอนหลับตาย โดยเชื่อว่าเป็นการตายปกติเนื่องจากหมดอายุขัย (ชรา) ร่างกายสังขารไม่อาจทนได้ หรือตายเพราะหมีดกรรมตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา พิธีทำศพของคนตายดีจะมีขั้นตอนและระเบียบพิธีกรรมที่ก่อให้เกิดความอบอุ่น พิถีพิถัน และสง่างาม ตั้งแต่การประกอบพิธีอาบน้ำศพ การแต่งตัวให้ศพ การตั้งศพบำเพ็ญกุศลพิธี การฃาปนกิจศพ การเก็บอัฐิ และพิธีกรรมหลังงานศพ ๒) การตายร้าย คือการตายที่ไม่ปกติตามวัยอันควรจากอุบัติเหตุ รอดชน การถูกฆ่า ฆ่าตัวตาย ตายท้องกลม กล่าวได้ว่าเป็นการตายโหง หรือตายผิดปกติ จะไม่นิยมนำศพเข้าบ้านหรือขึ้นบนบ้าน ปัจจุบันพิธีทำศพไม่แตกต่างไปจากการตายดี ทั้งขั้นตอนและระเบียบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งการตั้งศพบำเพ็ญกุศล การกำหนดวันฃาปนกิจศพ รวมทั้งการฃาปนกิจศพเช่นเดียวกันกับการตายดี ซึ่งต้องมีพิธีกรรมการฝังหลอกตามความเชื่อ แล้วทำการเผาศพตามขั้นตอนและระเบียบพิธีกรรมท้องถิ่น

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายศิวรรณ มะโนแสน, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕.

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายคำตัน ผิวผ่อง, ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕.

ส่วนที่ ๓ บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

๑) บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

จากการศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับพิธีงานศพแบบล้านนาที่เป็นประเพณีนิยมของท้องถิ่น และมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของสัปเหร่อ ผู้ศึกษาได้นำมาเทียบเคียงกับบทบาทของสัปเหร่อต่อพิธีงานศพที่ประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานชุมชน จำนวน ๕ แห่ง ในเขตตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง เพื่อวิเคราะห์บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ ผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ บทบาทของสัปเหร่อต่อพิธีงานศพที่ประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานชุมชน

พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับ พิธีงานศพ แบบล้านนา	บทบาทของสัปเหร่อประจำ ฌาปนสถาน				
	บ้าน วังควาย	บ้าน น้ำจำ	บ้าน น้ำจำใต้	บ้าน ทุ่งส้ม	บ้าน น้ำล้อม
๑. การสู่มา (ขอขมา) ขันแก้ว ทั้งสาม	-	-	-	-	-
๒. การบอกหนทาง (การชี้ แนะนำทางผู้ป่วยใกล้ตาย)	-	-	-	-	-
๓. การอาบน้ำศพ	✓	✓	-	✓	✓
๔. การแต่งตัวศพ					
-หวีผม	-	✓	-	-	-
-นุ่งผ้า	✓	✓	-	-	-
-เงินใส่ปากศพ	-	-	-	-	-
-หมากใส่ในปาก	-	-	-	-	-
-จี๋ผึ้งปิดหน้า	-	-	-	-	-
-กรวยดอกไม้ธูปเทียน	-	-	-	-	✓
๕. การมัดตราสัง	✓	✓	-	✓	-
๖. การเบิกโลง	-	✓	-	-	-
๗. การทำเครื่องประกอบโลง	-	-	-	-	-
๘. การตั้งศพ	✓	✓	-	-	-
๙. การตามไฟหน้าศพ (การจุด ตะเกียง)	✓	-	-	-	-

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ) บทบาทของสัปเหร่อ

๑๐. การสวดพระอภิธรรม	-	-	-	-	-
๑๑. การเซ่นศพ	-	✓	-	-	-
๑๒. กำหนดวันเผาศพ	-	-	-	-	-
๑๓. การนำศพออกจากบ้าน (ความเชื่อ)	-	-	-	-	-
-ไม่ห้ามศพลอดซุ้ม	-	-	-	✓	-
-การชักฟากสามซัดห่มอน้ำ สามใบ	-	-	-	-	-
-ประตูป่า	-	-	-	-	-
-การชักข้าวสาร	-	-	-	-	-
-การใช้ไม้ขีดตวงน้ำหนัก	-	-	-	-	-
-ห้ามหามข้ามนาข้ามสวน	-	-	-	-	-
๑๔. การโปรยข้าวตอก	-	-	-	-	-
๑๕. การเผาศพ	✓	✓	✓	✓	✓
๑๖. การทิ้งเบ้าให้ตากลี่ยาย กลา	✓	✓	✓	✓	✓
๑๗. การนำน้ำมะพร้าวล้าง หน้าศพ	✓	✓	✓	✓	✓
๑๘. การโยนผ้าข้ามศพ	-	-	-	-	-
๑๙. การชักฟืนสามคุ้น	-	-	-	-	-
๒๐. การบวชน้ำไฟ	-	-	-	-	-
๒๑. การสวดหน้าไฟ	-	-	-	-	-
๒๒. การเดินสามหาบ	-	-	-	-	-
๒๓. การแปรรูป	-	✓	-	✓	-
๒๔. การเก็บอัฐิ	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของสัปเหร่อต่อพิธีงานศพที่ประจำอยู่ ณ ฌาปนสถานชุมชน จำนวน ๕ แห่ง ในเขตตำบลหลวงใต้ อำเภองาว จังหวัดลำปาง ที่เป็นหน้าที่สำคัญของสัปเหร่อที่ได้รับการถ่ายทอด เป็นผู้มี ความเชี่ยวชาญเฉพาะ และตามสภาพของสังคมที่

เปลี่ยนแปลงไปที่อาจลดทอนบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อในอดีตตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวล้านนา กันพบดังนี้

๑) พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการสุมา (ขอขมา) ขึ้นแก้วทั้งสาม ตามความเชื่อชาวล้านนาตามทฤษฎีธรรมะเมื่อมีคนป่วยหนักในครัวเรือนด้วยโรคร้ายไข้เจ็บ ความชรา ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ต้องปรนนิบัติป้อนข้าว ป้อนน้ำ และยา เรียกว่า “คนพยาธิ” แต่ถ้าใกล้ตายหมดหนทางที่จะรักษาเยียวยาให้หายขาด เรียกว่า “คนลำบาก” ทั้งนี้ความเชื่อท้องถิ่น เชื่อว่า การได้ฟังเทศน์ “ธรรมมหาวิบาก” การสุมา (ขอขมา) แก้วทั้งสาม คือ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ หากผู้ป่วยยังไม่ถึงเวลาตายก็จะหายเป็นปกติภายใน 3 วัน และถ้าเป็นวิบากกรรมก็จะพ้นกรรมด้วยการสิ้นใจภายใน 3 วัน และการบอกหนทางแก่คนลำบาก ก่อนสิ้นลมหายใจหรือบอกหนทางให้ไปสู่ที่ดี มีแสงสว่าง สุกติหรือสวรรค์ขึ้นฟ้าตามความเชื่อท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบทอดมา ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวอาจเป็นบทบาทหน้าที่ของลูกหลาน ญาติพี่น้อง มิตรสหาย คนที่ผู้ป่วยนับถือ พระสงฆ์ และอาจหมายรวมไปถึงสัปเหร่อในฐานะเพื่อนบ้าน ปัจจุบันพิธีกรรมและความเชื่อดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่นิยมปฏิบัติ อาจด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมไม่อำนวย สถานการณ์จำกัด ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งแก่คนป่วย ส่วนใหญ่ถูกส่งตัวเข้าไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลจนถึงวาระสุดท้าย และส่วนน้อยที่หมอวินิจฉัยแล้วหมดหนทางรักษาจะพาคนป่วยกลับมาอยู่ที่บ้าน การบอกกล่าวหนทางสว่าง และสร้างกำลังใจให้แก่คนป่วยยังคงมีปฏิบัติบ้างบางท้องถิ่น

๒) เมื่อมีคนตาย มีความจำเป็นต้องมีผู้รู้ที่สามารถให้คำแนะนำในปฏิบัติต่อศพอย่างถูกต้องตามประเพณีท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นผู้สูงอายุ มักคทา ยก หรือสัปเหร่อ สำหรับพิธีกรรมการอาบน้ำศพ โดยมีส่วนผสมด้วยขมิ้น และส้มป่อย เพื่อให้ลูกหลาน ญาติพี่น้อง รวมทั้งญาติมิตรสหายได้ขอขมาแก่ผู้ตายด้วยการราดรดร่างกาย และการอาบน้ำให้แก่ศพ

๓) การแต่งตัวศพเช่นกันที่มีความจำเป็นต้องมีผู้รู้ที่สามารถให้คำแนะนำในปฏิบัติต่อศพอย่างถูกต้องตามประเพณีท้องถิ่น ตั้งแต่การหีวม การนุ่งผ้า และเงินใส่กระเป๋าสื่อหรือกางเกง (ปัจจุบันไม่นิยมนำเงินใส่ปากศพ) ส่วนหมากใส่ในปาก และการนำขี้ผึ้งปิดหน้าปัจจุบันไม่นิยมปฏิบัติเช่นกัน

๔) การมัดตราสัง เป็นแนวคิดตามคติความเชื่อท้องถิ่น ปรีชาธรรม และคำสอน ส่วนการร้อยรัดมัดให้แน่นเพื่อความสะดวกต่อการเคลื่อนย้าย และป้องกันการขึ้นอืด เน่าเฟะจนทำให้ศพไม่อยู่ในสภาพที่พึงประสงค์ ปัจจุบันไม่นิยมปฏิบัติ เนื่องจากศพได้รับการฉีดยากันศพเน่า และการบรรจุไว้ในโลงแช่เย็น การมัดตราสังจึงไม่นิยมปฏิบัติ ยังคงไว้ซึ่งการมัดมือหรือผูกข้อมืออย่าง

หลวมๆ เพื่อการพนมมือด้วยดอกไม้รูปเทียน ทั้งนี้ผู้กระทำพิธีจะต้องเป็นสัปเหร่อ หรือผู้ที่มี
 คาทาอาคมตามความเชื่อท้องถิ่น

๕) พิธีกรรมการเบิกโลงและการทำเครื่องประกอบโลง ปัจจุบันไม่นิยมปฏิบัติ แต่
 สัปเหร่อบางชุมชนยังคงมีการปฏิบัติเป็นพิธีกรรมที่ได้ปฏิบัติสืบทอดมา ส่วนโลงศพและเครื่อง
 ประกอบโลงในปัจจุบันมีจำหน่ายโดยทั่วไป

๖) การตั้งศพ หลังจากนำศพบรรจุในโลงเรียบร้อยแล้ว การตั้งศพขึ้นอยู่กับความเชื่อ
 เกี่ยวกับการตายถ้าตายดี จะตั้งศพไว้บนเรือน แต่ถ้าการตายร้ายที่เป็นอัมภมฺลจะนิยมตั้งศพไว้ที่วัด
 หรือบริเวณลานหน้าบ้าน และการจุดไฟหน้าศพ ทั้งนี้เป็นพิธีกรรมและความเชื่อที่ได้รับคำแนะนำ
 จากสัปเหร่อหรือผู้รู้ในชุมชน

๗) การสวดอภิธรรม เป็นพิธีกรรมทางศาสนาเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตายตาม
 ประเพณีท้องถิ่น

๘) การเซ่นศพ เป็นหน้าที่ของลูกหลาน และญาติพี่น้องที่พึงกระทำต่อศพตามประเพณี
 นิยม

๙) การกำหนดวันเผาศพ เป็นการปรึกษาร่วมกันเพื่อกำหนดวันที่เหมาะสมตาม
 ความเชื่อท้องถิ่นเกี่ยวกับวันเผาศพ โดยมีผู้รู้ ผู้สูงอายุ สัปเหร่อ และญาติพี่น้องของผู้ตายร่วมตกลง
 กัน

๑๐) ความเชื่อเกี่ยวกับการนำศพออกจากบ้าน ปัจจุบันไม่นิยมปฏิบัติ แต่สัปเหร่อบาง
 ชุมชนยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการไม่หามศพลอดซุ้มซึ่งเป็นความเชื่อเฉพาะ ทั้งนี้ ความเชื่อดังเดิม
 เกี่ยวกับการนำศพออกจากบ้านไม่นิยมปฏิบัติแล้ว อาทิ การชักฟากสามชี ดิหม้อนาสามใบ การชด
 ข้าวสาร การใช้มัดจิตทางนำหน้า เป็นต้น รวมทั้งพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการโปรยข้าวตอก

๑๑) การเผาศพ หลังจากพิธีกรรมทางศาสนาและการนำศพไว้บนเมรุเสร็จสิ้นแล้ว เป็น
 บทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อตามความเชื่อเกี่ยวกับการทิ้งเบี่ยงให้ตากลียายกลาเพื่อซื้อที่เผาหรือฝังศพ
 ให้แก่วิญญาณผู้ตาย การใช้น้ำมันมะพร้าวล้างหน้าศพเพื่อถือน้ำมันเคล็ดให้ศพสามารถเผาไหม้ไฟได้หมด
 ทั้งนี้หลังจากนั้นสัปเหร่อจะเป็นผู้ดูแล และควบคุมการเผาศพจนเสร็จสิ้น ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า
 พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับการโยนผ้าข้ามศพ การชักฟืนสามคุ้น ไม่นิยมปฏิบัติแล้ว

๑๒) การแปรรูป และการเก็บอัฐิ เป็นพิธีกรรมหลังจากการฌาปนกิจศพเสร็จสิ้น โดย
 สัปเหร่อเป็นผู้นำกระดูก หรือเศษกระดูกส่วนสำคัญมาทำพิธีกรรมการแปรรูปซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้นำ
 ทำพิธีกรรมดังกล่าว เพื่อให้ลูกหลาน ญาติพี่น้องของผู้ตายนำอัฐิไปลอยน้ำ ไปฝัง หรือบรรจุพระ
 เเจดีย์ตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นต่อไป

สัปเหร่อเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการจัดการศพให้เรียบร้อยและถูกต้องเป็นไปตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น เป็นผู้รู้ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะบุคคล มีความสำคัญต่อประเพณีการตายและการจัดการพิธีกรรมเกี่ยวกับศพของชุมชน ผลการศึกษาให้ข้อค้นพบถึงบทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพในปัจจุบันตั้งแต่การให้คำแนะนำและปฏิบัติเกี่ยวกับการอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การมัดตราสัง การตั้งศพ การรักษาความเชื่อบางประการเกี่ยวกับการนำศพออกจากบ้าน การเผาศพหรือการปลงศพ ความเชื่อเกี่ยวกับการทิ้งเบี้ยให้ตากลียายกลา การนำน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ การแปรรูป และการเก็บอัฐิ

๒. จรรยาบรรณของสัปเหร่อ

๑) คติความเชื่อพื้นฐานของการเป็นสัปเหร่อเกี่ยวกับการทำพิธี การนับถือครูที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งคาถาอาคมเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นความเชื่อเฉพาะส่วนบุคคลเกี่ยวกับความปลอดภัย และการระลึกถึงครูอาจารย์

๒) คติความเชื่อพื้นฐานของการเป็นสัปเหร่อเกี่ยวกับการทำพิธีให้แก่ผีเจ้าที่ซึ่งมีความเชื่อเฉพาะส่วนบุคคลเกี่ยวกับความปลอดภัย

๓) การไม่เรียกร้อยเงินทองเกินความจำเป็นกับเจ้าภาพงานศพ

๔) การไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แสดงกิริยารังเกียจศพผู้ตาย ดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือไม่เคารพศพผู้ตาย

๕) การรักษาภาพพจน์ที่ดี

๖) การปฏิบัติตามความเชื่อประเพณีนิยมท้องถิ่นอย่างเคร่งครัด

ส่วนที่ ๔ บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพในทัศนะความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน

การศึกษาทัศนะความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อบทบาทของสัปเหร่อในการทำหน้าที่เกี่ยวกับพิธีงานศพ ณ ฌาปนสถานของชุมชนตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากประสบการณ์ที่ได้สัมผัสโดยตรง และการถ่ายทอดเรื่องราวจากผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพิธีศพของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความต่างด้านประสบการณ์ เพศ อายุ และการศึกษา เป็นต้น ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษาดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๒ แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=๓๓๔)

ข้อมูลทั่วไป		ค่าความถี่	ค่าร้อยละ
๑. เพศ	ชาย	๑๓๕	๕๓.๘
	หญิง	๑๕๔	๔๖.๒
๒. อายุ	ต่ำกว่า ๑๕ ปี	๓	๑.๘
	๑๕-๓๐ ปี	๘๘	๒๖.๔
	๓๑-๔๕ ปี	๖๘	๒๐.๔
	๔๖-๖๐ ปี	๑๑๖	๓๔.๘
	๖๑-๗๕ ปี	๔๕	๑๓.๕
	๗๖ ปีขึ้นไป	๑๐	๓.๐
๓. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	๑๑๘	๓๕.๔
	มัธยมศึกษาตอนต้น	๔๔	๑๓.๒
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๐๖	๓๑.๘
	ปริญญาตรี	๔๔	๑๓.๒
	สูงกว่าปริญญาตรี	๑๓	๕.๑
	ไม่ได้รับการศึกษา	๕	๑.๒
๔. การประกอบอาชีพ	เกษตรกรกรรม	๕๒	๒๓.๓
	รับจ้างทั่วไป	๑๓๐	๓๙.๐
	ค้าขาย	๑๕	๔.๕
	รับราชการ	๓๓	๑๑.๑
	นักเรียน/นักศึกษา	๕๖	๑๖.๘
	ธุรกิจส่วนตัว	๒	.๖
	พนักงาน/ลูกจ้าง บริษัทเอกชน	๒	.๖
๕. รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๑๕๖	๔๖.๘

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ) แสดงข้อมูลทั่วไป

	๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๓๘	๔๑.๑
	๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๒๕	๗.๕
	มากกว่า ๑๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๕	๔.๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสัดส่วนชายหญิงใกล้เคียงกัน ผู้ชายคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๘ และผู้หญิงคิดเป็นร้อยละ ๔๖.๒ ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง ๔๖-๖๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๘ รองลงมาคิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ มีอายุระหว่าง ๑๕-๓๐ ปี และร้อยละ ๒๐.๔ มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๕ ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔ รองลงมาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘ และบางส่วนร้อยละ ๑๓.๒ เท่ากัน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับปริญญาตรี ด้านการประกอบอาชีพมีความหลากหลายมากที่สุด คือ การประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ได้รับค่าจ้างรายวันและรายเดือน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๐ รองลงมาอาชีพเกษตรกรกรรมทำนา ไร่ และสวน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๓ และบางกลุ่มเป็นนักเรียน/นักศึกษา และรับราชการ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘ และ ๑๑.๑ ตามลำดับ ระดับรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาทคิดเป็นร้อยละ ๔๖.๘ และร้อยละ ๔๑.๑ มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท

๒. ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๔.๓ แสดงความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=๓๓๔)

ความรู้และประสบการณ์		ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
๑. เป็นกรรมการวัด	ใช่	๒๕	๘.๔	
	ไม่ตอบ	๓๐๕	๙๑.๖	
๒. เคยบรรพชาอุปสมบทมาก่อน	ใช่	๘๐	๒๔.๐	๓
	ไม่ตอบ	๒๕๔	๗๖.๐	
๓. ศึกษาหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนา	ใช่	๑๒๖	๓๗.๘	๒
	ไม่ตอบ	๒๐๘	๖๒.๒	
๔. ร่วมกิจกรรมทางศาสนาตามประเพณี	ใช่	๓๒๕	๙๗.๖	๑
	ไม่ตอบ	๙	๒.๔	

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนาตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นเป็นลำดับที่ ๑ (ร้อยละ ๕๗.๖) รองลงมาลำดับที่ ๒ มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาเรียนรู้จากหนังสือ ตำราทาง พระพุทธศาสนา (ร้อยละ ๓๗.๘) และเคยบรรพชาอุปสมบทหรือบวชชีพรำหมณ์เพื่อศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เป็นลำดับที่ ๓ (ร้อยละ ๒๐.๔)

๓. ความคิดเห็นต่อบทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพ

๓.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของสัปเหร่อเกี่ยวกับความเชื่อในการจัดการ พิธีงานศพ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงระดับบทบาทของสัปเหร่อเกี่ยวกับความเชื่อในการจัดการพิธี งานศพ

(N=๓๓๔)

บทบาทของสัปเหร่อ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
๑. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการตาย			
๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับการตาย ผี วิญญาณ	๓.๔๑	๐.๘๘	ปานกลาง
๑.๒ มีความรู้เกี่ยวกับข้อห้าม/ข้อปฏิบัติในพิธีงานศพ	๓.๕๓	๐.๘๔	มาก
๑.๓ มีความรู้ดั้งเดิมทางไสยศาสตร์ คาถาอาคม ในการประกอบพิธีกรรม	๓.๕๐	๐.๕๕	มาก
๑.๔ มีความรู้เกี่ยวกับการกำหนดวันเผาศพ	๓.๓๑	๐.๕๑	ปานกลาง
๑.๕ มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมงานศพ	๓.๔๔	๐.๕๖	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	๓.๔๐	๐.๘๑	ปานกลาง
๒. ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการพิธีงานศพ			
๒.๑ มีความชำนาญต่อการจัดการศพ ตั้งแต่การอาบน้ำศพ การมัดตราสัง จนกระทั่งการเผาหรือฝังศพ	๓.๕๐	๑.๐๕	มาก
๒.๒ มีความชำนาญและความเคร่งครัดต่อการใช้ความเชื่อทางไสยศาสตร์ คาถาอาคมในพิธีกรรม	๓.๓๖	๑.๐๔	ปานกลาง
๒.๓ มีความชำนาญต่อความเชื่อข้อห้าม/ข้อปฏิบัติในพิธีงานศพ	๓.๓๖	๑.๐๐	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ) แสดงระดับบทบาทของสัปเหร่อ

๒.๔ มีความชำนาญต่อการประกอบพิธีกรรมงานศพตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น	๓.๔๑	๐.๕๓	ปานกลาง
๒.๕ การให้คำแนะนำ ข้อคิด และปรีชาธรรมตามความเชื่อของชุมชนแก่ชุมชน	๓.๒๐	๐.๕๕	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	๓.๓๔	๐.๕๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นของประชาชนจากประสบการณ์ที่ได้สัมผัส และการถ่ายทอดเรื่องราวจากผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องต่อบทบาทของสัปเหร่อด้านความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการตาย พบว่า บทบาทของสัปเหร่อแสดงออกให้เห็นถึงความเคร่งครัดยึดถือเกี่ยวกับข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติในพิธีงานศพ รวมทั้งการใช้คาถาอาคมในการประกอบพิธีกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓, ๓.๕๐$) และยังดำรงไว้ซึ่งธรรมเนียมปฏิบัติ ระเบียบขั้นตอน และพิธีกรรมเกี่ยวกับการประกอบพิธีงานศพที่เป็นประเพณีนิยมของท้องถิ่น ซึ่งสามารถสื่อให้เห็นถึงความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับความตาย ผี และวิญญาณ อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = ๓.๔๔, ๓.๔๑$)

ความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการพิธีงานศพ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๔$) ทั้งนี้ แสดงออกถึงความเชี่ยวชาญต่อการจัดการศพ ตั้งแต่การอาบน้ำศพการมัดตราสัง จนกระทั่งการเผาหรือฝังศพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๐$) สอดคล้องและสนับสนุนกับความเชี่ยวชาญการประกอบพิธีกรรมงานศพให้ถูกต้องตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น ความชำนาญในการใช้คาถาอาคมในการประกอบพิธีกรรม และการปฏิบัติตามข้อห้าม ข้อปฏิบัติในพิธีงานศพ อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = ๓.๔๑, ๓.๓๖$) ทั้งนี้ ความสามารถในการให้คำแนะนำ คติ ข้อคิด และปรีชาธรรมตามความเชื่อท้องถิ่นอยู่ในลำดับสุดท้าย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๐$) ในระดับปานกลางเช่นกัน ($\bar{X} = ๓.๔๑, ๓.๓๖$) ทั้งนี้ ความสามารถในการให้คำแนะนำ คติ ข้อคิด และปรีชาธรรมตามความเชื่อท้องถิ่นอยู่ในลำดับสุดท้าย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๐$)

โดยสรุป ความรู้ความชำนาญของสัปเหร่อต่อการจัดการพิธีงานศพ ตามระเบียบพิธีกรรม และขั้นตอนที่ถูกต้องตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นที่ปรากฏแก่สายตาประชาชนทั่วไปให้การยอมรับในศักยภาพและบทบาทหน้าที่เฉพาะของสัปเหร่อในภาพลักษณ์ของผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการงานศพชุมชน ที่เป็นไปตามความคาดหวังของชุมชน ทั้งนี้ อัตลักษณ์ตัวตนที่แสดงออกต่อการเคร่งครัดในระเบียบข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติ และการใช้คาถาอาคมในการประกอบพิธีกรรม

บ่งบอกถึงการเป็นผู้มีความรู้เฉพาะบุคคล จึงเป็นปัจจัยสำคัญสนับสนุนความเชื่อมั่น ความศรัทธา และทัศนคติที่ดีต่อบทบาทของสัปเหร่อในการจัดการพิธีงานศพของชุมชน

๓.๒ ความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพในชุมชน

ตารางที่ ๔.๕ แสดงระดับบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพในชุมชน

(N=๓๓๔)

บทบาทของสัปเหร่อ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
๑. การแต่งกายที่เหมาะสม	๒.๔๕	๐.๖๕	น้อย
๒. ความน่าเคารพ เชื่อถือ	๓.๑๕	๐.๘๑	ปานกลาง
๓. มีสุขภาพที่ดี	๓.๒๑	๐.๘๔	ปานกลาง
๔. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	๓.๒๕	๐.๖๖	ปานกลาง
๕. เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม	๓.๑๘	๐.๖๔	ปานกลาง
๖. เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ในหลักศีลธรรม และความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น	๓.๒๓	๐.๖๖	ปานกลาง
๗. ยึดมั่นในอาชีพ (บทบาทหน้าที่) ของการเป็นสัปเหร่อ	๓.๓๓	๐.๘๒	ปานกลาง
๘. มีความยึดถือปฏิบัติตามหลักความเชื่อประเพณีนิยมของท้องถิ่น	๓.๓๑	๐.๖๖	ปานกลาง
๙. มีความใส่ใจรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน	๓.๔๓	๐.๖๕	ปานกลาง
รวมทั้งหมด	๓.๒๔	๐.๕๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทหน้าที่ของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพในชุมชน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๔$) ซึ่งภาพลักษณ์ที่แสดงออกเห็นเด่นชัดมากที่สุด คือ ความใส่ใจรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๓$) ถัดมามีความยึดมั่นในอาชีพ

(บทบาทหน้าที่) ของการเป็นสัปเหร่อ และยึดถือปฏิบัติตามหลักความเชื่อประเพณีนิยมของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๓๓, ๓.๓๑$) และพฤติกรรมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ในหลักศีลธรรม ความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๕, ๓.๒๓$) ส่วนลำดับสุดท้ายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = ๓.๔๕$) คือภาพลักษณ์ของการแต่งกาย

๓.๓ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการสืบทอดอาชีพสัปเหร่อในชุมชน

ตารางที่ ๔.๖ แสดงระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการสืบทอดอาชีพสัปเหร่อในชุมชน

(N=๓๓๔)

บทบาทของสัปเหร่อ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
๑. บทบาทของสัปเหร่อมีผลต่อความเชื่อถือต่อพิธีงานศพตามประเพณีนิยมในท้องถิ่น	๓.๖๕	๐.๗๖	มาก
๒. บทบาทของสัปเหร่อมีความสำคัญต่อการจัดการศพในชุมชน	๓.๖๘	๐.๗๐	มาก
๓. บทบาทของสัปเหร่อมีผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง บาป-บุญ	๓.๕๓	๐.๘๓	มาก
๔. บทบาทของสัปเหร่อมีความสำคัญต่อการสืบทอดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๓.๔๗	๐.๗๕	ปานกลาง
๕. บทบาทของสัปเหร่อมีความสำคัญต่อการสืบทอดพิธีกรรมงานศพของท้องถิ่น	๓.๕๒	๐.๘๒	มาก
รวมทั้งหมด	๓.๕๗	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการสืบทอดอาชีพสัปเหร่อในชุมชนพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บทบาทของสัปเหร่อมีความสำคัญต่อการจัดการศพในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) และมีผลต่อความเชื่อถือต่อพิธีกรรมงานศพตามประเพณีนิยมของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๕$) ถัดมาให้ความเห็นว่า บทบาทของสัปเหร่อมีผลต่อความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบาป บุญ ในทางพระพุทธศาสนา และการสืบทอดพิธีกรรมงานศพของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓, ๓.๕๒$) และยังให้ความสำคัญต่อการสืบทอดคติความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๔๗$)

ส่วนที่ ๕ แนวทางการธำรงรักษาและสืบทอดสัปหฺร่อในชุมชน

ตารางที่ ๔.๗ ความถี่ความคิดเห็นของประชาชนต่อการธำรงรักษาและสืบทอดสัปหฺร่อในชุมชน

ความคิดเห็น	ค่าความถี่	ลำดับ
๑. การพัฒนาภาพลักษณ์บทบาทของสัปหฺร่อที่มีต่อพิธีงานศพ		
-การปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	๑๕	๑
-การแต่งกายที่เหมาะสม	๑๘	๒
-การรักษาสุขภาพอนามัย ร่ากาย และความสะอาด	๕	
-สร้างเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ซึ่งมีผลต่อคติความเชื่อประเพณีนิยมในท้องถิ่น	๔	
-ความรู้ความชำนาญในการประกอบพิธีกรรม	๑๒	๓
-การถ่ายทอดความรู้ คำสอน คติความเชื่อ ประเพณีนิยม และปรีชาธรรมที่เกี่ยวกับคติความเชื่อประเพณีนิยมในท้องถิ่น	๖	
๒. แนวทางการสืบทอดอาชีพสัปหฺร่อ		
-การธำรงรักษารูปแบบพิธีกรรมความเชื่อแบบดั้งเดิมตามหลักความเชื่อประเพณีนิยมของท้องถิ่นมิให้สูญหาย	๑๑	๑
- การถ่ายทอดองค์ความรู้/หลักปฏิบัติที่มีผลต่อคติความเชื่อประเพณีนิยมในท้องถิ่นให้แก่ประชาชนและผู้สนใจ อาทิ ความรู้เกี่ยวกับการตาย การจัดการศพ การใช้คาถาอาคม และความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชาวล้านนา	๑๑	๑
-ความยึดถือปฏิบัติ สร้างศรัทธาความเชื่อมั่นตามหลักความเชื่อประเพณีนิยมของท้องถิ่น	๑๑	๑
-การสืบทอดสู่คนรุ่นหลังให้เป็นตัวแทนในการประกอบพิธีกรรมได้	๔	
-การยึดมั่นในอาชีพ (บทบาทหน้าที่) ของการเป็นสัปหฺร่อ	๓	

จากตารางที่ ๔.๗ ประชาชนให้ความเห็นต่อการพัฒนาภาพลักษณ์บทบาทของสัปเหร่อที่มีต่อพิธีงานศพอย่างต่อเนื่องในอนาคต พบว่า ลำดับที่ ๑ และ ๒ สัปเหร่อควรเป็นแบบอย่างแห่งความประพฤติการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมที่ดีงาม เป็นสง่า เป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือในสังคม แสดงออกถึงความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีภาพลักษณ์ด้านการแต่งกายด้วยชุดยูนิฟอร์มหรือเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของการเป็นสัปเหร่ออย่างภูมิฐาน ควรค่าแก่การยกย่องนับถือ ในฐานะผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะต่อการจัดการงานศพในชุมชน ถัดมาลำดับที่ ๓ คือ การรักษาองค์ความรู้ และระดับความชำนาญในการจัดการงานศพอย่างมืออาชีพ และรวมไปถึงการเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดคตินิยมคำสอน ปรัชญาธรรมเนื่องในงานศพ และความเชื่อตามประเพณีท้องถิ่นที่เชื่อมโยงต่อวิถีชีวิตและการดำรงชีพของมนุษย์ เอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ทางความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรม ไสยศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเชื่อพื้นฐานของชุมชน และคุณลักษณะด้านสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่เป็นโรค สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ได้เต็มความสามารถ

แนวทางการสืบทอดและธำรงรักษามรดกของสัปเหร่อในชุมชน ที่สำคัญ คือ สัปเหร่อควรยึดถือปฏิบัติ พบว่า สัปเหร่อควรยึดถือปฏิบัติระเบียบพิธี รูปแบบ และขั้นตอนดั้งเดิมที่เป็นประเพณีนิยมท้องถิ่นสืบทอดมา เพื่อสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น และการถ่ายทอดหลักปฏิบัติที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับวิถีล้านนาผ่านคตินิยม คำสอน และการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังให้สามารถเป็นตัวแทนปฏิบัติหน้าที่สัปเหร่อชุมชนได้ต่อไปในอนาคต